

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 18 kwietnia 2024 r.,
w sprawie **S. M.**

oskarżonego z art. 291 § 1 k.k.

skargi obrońcy

na wyrok sądu odwoławczego - Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z dnia 14 listopada 2024 r., sygn. akt III Ka 501/23,

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Łańcucie

z dnia 6 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 53/21,

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić skargę,**
- 2. obciążyć oskarżonego kosztami sądowymi postępowania skargowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Łańcucie, wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 53/21, uniewinnił oskarżonego S. M. od popełnienia zarzucanych mu sześciu przestępstw, które w ocenie oskarżyciela realizowały znamiona z art. 286 § 1 k.k. oraz o czynu z art. 291 § 1 k.k.

Apelację od powyższego wyroku wniósł prokurator, zaskarżając go w całości, na niekorzyść oskarżonego, podnosząc zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mających wpływ na jego treść, a polegającego na błędnym uznaniu, że zachowanie oskarżonego S. M. nie stanowiło realizacji znamion zarzuconych mu pięciu przestępstw z art. 286 § 1 k.k. oraz przestępstwa z art. 291 § 1 k.k., poprzez niezasadne przyjęcie, że oskarżony nie działał z zamiarem wprowadzenia w błąd pokrzywdzonych, nie działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz nie chciał, aby pokrzywdzeni rozporządzili mieniem z niekorzyścią dla siebie, podczas gdy prawidłowa analiza zgromadzonych w tej sprawie dowodów oraz zasady doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania prowadzą do wniosku przeciwnego, co w konsekwencji doprowadziło do niezasadnego uniewinnienia oskarżonego od wszystkich zarzuconych mu aktem oskarżenia czynów.

Mając na względzie powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i uznanie oskarżonego S. M. za winnego wszystkich zarzuconych mu aktem oskarżenia czynów: pięciu czynów z art. 286 § 1 k.k. oraz jednego czynu z art. 291 § 1 k.k. i wymierzenie mu za to kar i środków wskazanych w apelacji.

Wyrokiem z dnia 14 listopada 2023 r., sygn. akt III Ka 501/23, Sąd Okręgowy w Rzeszowie uchylił zaskarżony wyrok w zakresie uniewinnienia oskarżonego S. M. od popełniania przestępstwa z art. 291 § 1 k.k. i w tym zakresie sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Łąncucie do ponownego rozpoznania. W pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Rozstrzygnięcie kasatoryjne Sądu odwoławczego zostało zaskarżone skargą obrońcy oskarżonego. Podnosząc zarzut obrazy przepisów postępowania, a to art. 437 § 2 k.p.k. poprzez uznanie, że brak rozważenia przez Sąd Rejonowy w Łąncucie zachowania oskarżonego S. M. przez pryzmat znamion strony podmiotowej i przedmiotowej czynu z art. 292 § 1 k.k. uzasadnia uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania odnośnie przypisania przestępstwa z art. 291 § 1 k.k., a to prowadziłoby to do przekroczenia granic skargi wyznaczonych przez art. 14 § 1 k.p.k.

Wskazując na powyższe, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonym zakresie i uniewinnienie S. M. od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa z art. 291 § 1 k.k.

Odpowiedź na skargę złożył prokurator, wnosząc o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Skarga okazała się niezasadna i dlatego została oddalona. Nie ma bowiem racji skarżący, gdy wywodzi, że w realiach niniejszej sprawy uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji było niedopuszczalne.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że w wyniku przeprowadzonej kontroli odwoławczej Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, iż oskarżony został niesłusznie uniewinniony od zarzutu popełnienia czynu opisanego w pkt 6 aktu oskarżenia. W ocenie tego Sądu na podstawie zgromadzonych dowodów możliwe było uznanie, że doszło do zrealizowania znamion nieumyślnego paserstwa. Powyższa konstatacja determinowała rodzaj jego rozstrzygnięcia. Zgodnie bowiem z treścią art. 454 § 1 k.p.k. Sąd odwoławczy nie mógł skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji. W przypadku wyroku uniewinniającego, co do którego zakaz z art. 454 § 1 k.p.k. wyklucza odmienne orzekanie co do istoty przez sąd drugiej instancji, możliwość wydania orzeczenia kasatoryjnego zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy - w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) - stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Patrząc z tej perspektywy na rozstrzygnięcie kasatoryjne Sądu odwoławczego, stwierdzić trzeba, że Sąd Okręgowy spełnił ciążące na nim obowiązki. Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie daje jakichkolwiek podstaw do twierdzenia, że przeprowadzona przez Sąd odwoławczy kontrola instancyjna była nierzetelna. Oceniając trafność wyroku Sądu pierwszej instancji przez pryzmat apelacyjnego zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych, Sąd odwoławczy przedstawił w pisemnych motywach swojego rozstrzygnięcia wywód,

który doprowadził go do wniosku, że uniewinnienie oskarżonego od zarzutu popełnienia zarzucanego mu przestępstwa jest niezasadne. Wskazał też odpowiadającą temu stanowisku podstawę prawną wydanego orzeczenia.

Co się tyczy zastrzeżeń dotyczących merytorycznej trafności stanowiska Sądu odwoławczego, które stanowią treść skargi, stwierdzić trzeba, iż pozostają one bez znaczenia dla wyniku postępowania skargowego. Dotyczą bowiem problematyki, która nie jest właściwa postępowaniu prowadzonemu w oparciu o przepisy rozdziału 55a Kodeksu postępowania karnego. Sąd Najwyższy w tym postępowaniu nie jest uprawniony do badania i merytorycznej oceny słuszności stanowiska Sądu odwoławczego w przedmiocie odpowiedzialność oskarżonego i do jego kompetencji nie należy orzekanie co do istoty sprawy.

Zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego. W przypadku powołania się przez sąd odwoławczy na regułę *ne peius* z art. 454 § 1 k.p.k., kontrola skargowa obejmuje ocenę prawidłowości wykazania przez sąd drugiej instancji, że wyniki przeprowadzonej przez niego kontroli instancyjnej dają podstawy do wydania wyroku skazującego, co jednak nie jest dopuszczalne w instancji odwoławczej z uwagi na zakaz zawarty w wymienionym wyżej przepisie.

Z tego powodu, niejako na marginesie wskazać można, że nie wydaje się, aby z perspektywy kwestii podnoszonych w skardze obrońcy oskarżonego uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji stanowiło naruszenia prawa, a w szczególności zaś ignorowało zasadę skargowości. Tej ostatniej Sąd odwoławczy poświęcił zresztą istotne fragmenty uzasadnienia wyroku (s. 4 i 5). Kluczowe znaczenie mają tutaj dwie kwestie.

Po pierwsze, wyrok pierwszej instancji został zaskarżony na niekorzyść oskarżonego. Prokuratura konsekwentnie lansowała tezę, że oskarżony popełnił przestępstwo paserstwa, w wariantcie umyślnym, o którym mowa w art. 291 § 1 k.k.

W apelacji zakwestionowano także uniewinnienie od szóstego z zarzutów aktu oskarżenia.

Po drugie, jakkolwiek z perspektywy typologii czynów zabronionych typy cechujące się umyślnością i nieumyślnością nie stanowią względem siebie *lex specialis* i nie pozostają w relacji typu kwalifikowanego do podstawowego, to zachodzi między nimi specyficzna relacja. Typ cechujący się umyślną stroną podmiotową różni się od typu nieumyślnego jedynie istnieniem zamiaru. Do katalogu znamion dodane zostaje kryterium w postaci wymogu co najmniej świadomości możliwości realizacji znamion przedmiotowych (płaszczyzna intelektualna zamiaru) oraz kryterium chęci lub godzenia się na ich realizację (płaszczyzna woluntatywna). Posługując się przykładem: zarówno umyślne zabójstwo człowieka jak i nieumyślne spowodowanie śmierci cechuje się tym samym zestawem znamion przedmiotowych. Wynika z tego istotna konsekwencja: jeśli postawiony zostanie zarzut popełnienia umyślnego czynu zabronionego i nie uda się wykazać zamiaru, to konsekwencją tego powinno być skazanie za czyn cechujący się nieumyślnością. Nieumyślność nie jest bowiem dodatkowym kryterium, ale brakiem zamiaru.

W przypadku zestawienia art. 291 § 1 k.k. oraz art. 292 § 2 k.k. ustawodawca nie wprowadził prostego rozróżnienia na czyn umyślny i nieumyślny, jak ma to miejsce chociażby w przypadku art. 155 k.k. oraz art. 148 k.k., ale uzupełnił typ nieumyślny o dodatkowe kryteria, w postaci: „okoliczności towarzyszących nabyciu”, na podstawie których oskarżony winien był podejrzewać, że przedmiot pochodzi z przestępstwa. Nie wpływa to jednak na ogólną ocenę zmiany kwalifikacji z typu umyślnego na typ nieumyślny. W tym zakresie aktualny pozostaje pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012 r., sygn. V KK 401/12, gdzie wskazano: „Typ podstawowy paserstwa nieumyślnego różni się od występku z art. 291 k.k. (paserstwo umyślne) stroną podmiotową, która charakteryzuje się istnieniem nieumyślności w odniesieniu do znamienia pochodzenia rzeczy z czynu zabronionego. Sprawca tego przestępstwa nie zdaje bowiem sobie sprawy, chociaż mógł i powinien przypuszczać na podstawie

towarzyszących okoliczności, że nabywa lub pomaga do zbycia albo przyjmuje lub pomaga do ukrycia rzeczy, która pochodzi z czynu zabronionego”.

W ocenie Sądu Najwyższego nie można wykluczyć, że w realiach niniejszej sprawy kwalifikacja z art. 292 § 2 k.k. pozostaje w granicach opisu czynu, zarzucanego oskarżonemu. Kwestia ta musi zostać zweryfikowana przez Sąd pierwszej instancji – Sąd Najwyższy nie jest władny, aby w postępowaniu skargowym rozstrzygnąć powyższe zagadnienie co do meritum.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

[PGW]

[ms]